

Academia Română

Școala de Studii Avansate a Academiei Române

Școala Doctorală de Istorie și Arheologie

Conferința Științifică a Doctoranzilor

BUCUREȘTI

EDIȚIA a II-a, 31 OCTOMBRIE - 1 NOIEMBRIE 2024

ACADEMIA ROMÂNĂ
ȘCOALA DE STUDII AVANSATE A ACADEMIEI ROMÂNE
ȘCOALA DOCTORALĂ ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE

Conferința Științifică a Doctoranzilor
Ediția a II-a
31 octombrie - 1 noiembrie 2024

Secțiunea Istorie

Ziua I

ACCES ZOOM:

<https://us06web.zoom.us/j/86943244425?pwd=62b2KrOyu6Jpa35mRUDBeCKbfhk5TV.1>

Joi, 31 octombrie

9:45-10:00: Deschiderea lucrărilor

10:00-12:00: Lucrări în plen, discuții

Moderator: Cătălin Ștefan POPA

- **Teodor GEȚIA**, *Tradiție și educație în mănăstirile siriace: Studiul științelor și contribuția monahismului la transmiterea cunoașterii*
- **Filotei (Ioan Alexandru) VÎLCU**, *Contextul istoric al Vieții lui Rabban Iosif Busnaya*
- **Andrei MIREA**, *Tarife vamale și venituri din vămi în Moldova (veacurile XV-XVII)*
- **Daniel BARBU**, *Metodologia de abordare a violenței în cadrul comitatului Alba de Jos în secolul al-XIX-lea: recursul la interdisciplinaritate*

12:00-12:15: Pauză

12:15-13:30: Lucrări în plen, discuții

Moderator: Constanța VINTILĂ

- **ANA GRIMALSCHI**, *Care au fost interesele reale ale Rusiei Țariste în Țările Române, Moldova și Valahia, în perioada 1812-1829?*

- **Lucica BERCOVICI**, *Studiu de caz. Hevra Kedoşa şel Levaya veRehiţa, instituţie a Comunităţii Israelitilor de Rit Spaniol Bucureşti, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX*
- **Cristina BARBU**, *Alphonse Mingana, un savant irakian în Marea Britanie*

13:30-14:30: Pauză de prânz

14:30-16:00: Lucrări în plen, discuţii

Moderator: Mioara ANTON

- **Paula BALHUI**, *Impactul Decretului nr. 148, din 1948, asupra bibliotecilor din instituttele de istorie, înglobate Institutului de Istorie şi Filosofie, azi Institutul de Istorie „N. Iorga”*
- **Bogdan Emanuel RĂDUŢ**, *„Marele stegar al păcii”: ecoul morţii lui I.V. Stalin în presa neoprotestantă românească. O abordare comparativă*
- **George DUMITRESCU**, *Ideologizarea cercetării şi industriei nucleare româneşti în perioada comunistă*

16:00-17:15

- **Keynote speaker: prof. dr. Paul MICHELSON**, Huntington University USA, *Lord Acton on the Doing of History. Lessons from Yesterday for Today and Tomorrow*

Ziua II

ACCES ZOOM

<https://us06web.zoom.us/j/82535183066?pwd=3EYgOPjDqbQCeUzY07TfTCf0cQLcb2.1>

Vineri, 1 noiembrie

10:00-12:00: Lucrări în plen, discuţii

- **Dănuţ HUŢU**, *Scurte consideraţii despre declinul oraşului Botoşani la sfârşitul secolului al XIX-lea*

- **Bogdan BASMA**, *Aspecte privind dezvoltarea vieții culturale a orașului Focșani (1880-1916)*
- **Izabela-Gabriela NOVAC**, *Accesul la instrucție a fetelor din Principatele Române în a doua jumătate a secolului al XIX-lea*
- **Dana Elena DEACONU**, *Organizația Națională a Tineretului Grec așa cum se vede în publicația Le Messenger d'Athènes, 1936-1940*

12:00-12.30: Pauză

12:30-14:00: Lucrări în plen, discuții

Moderator: Iosif Marin BALOG

- **Paul Ștefan PRUNĂ**, *Antreprenariat minier în Maramureșul istoric, la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX. O perspectivă transnațională*
- **Dorin CARABEȚ**, *Aspecte privind evoluția industriei Banatului, de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*
- **Sebastian STOI**, *Întreprinderea de Tricotaje Florida, un brand pierdut al orașului Timișoara*

14:00-15:00: Pauză de prânz

15:00-16:00: Lucrări în plen, discuții

Moderator: Cristian VASILE

- **Carmen-Elena RASCOL (Potra)**, *Situația Bisericii Catolice din România la finalul anilor '60 și începutul anilor '70. Studiu de caz: vizita lui Nicolae Ceaușescu în Republica Italiană și Întâlnirea solemnă de la Vatican (21-24 mai 1973 și 26 mai 1973)*
- **Sergiu-Ștefan POH**, *Minoritățile iugoslave și politicile naționaliste în România: Impactul regimului Ceaușescu și tranziția postcomunistă (1979-1991)*

16.00-16:15: Concluzii, închiderea conferinței

Secțiunea Istorie

REZUMATE

*

Tradiție și educație în mănăstirile siriace: Studiul științelor și contribuția monahismului la transmiterea cunoașterii

Drd. Teodor Gheția
Institutul de Studii Sud Est Europene, București

Această lucrare explorează studiul științelor în mănăstirile siriace din perioada Antichității târzii și până în secolul al VIII-lea, punând un accent deosebit pe rolul acestor centre monahale în păstrarea și transmiterea cunoașterii științifice. Mănăstirile siriace, precum Qenneshre, Barsaum, Mar Mattai, Rabban Hormizd și Beth Abe, au fost nuclee de educație în care monahii nu doar că au studiat Scripturile, dar au fost profund implicați în studiul și traducerea operelor clasice grecești, asigurând astfel o punte de legătură între cultura greacă și cea arabă. Aceste centre au jucat un rol fundamental în dezvoltarea intelectuală a lumii islamice, contribuind la păstrarea moștenirii filosofice și științifice a Antichității.

Mănăstirea Qenneshre a avut un rol esențial în elenizarea limbii siriace și în traducerea operelor din greacă, fiind locul de formare a unor personalități precum Iacob de Edesa și Sever Sebokht, ale căror contribuții în domeniul științelor naturale, astronomiei și filosofiei au fost remarcabile. În mod similar, mănăstirile Barsaum, Mar Mattai, Rabban Hormizd și Beth Abe au continuat această tradiție de educație complexă, unde studiul Scripturilor se împletea cu cel al științelor, arătând astfel complementaritatea dintre cele două domenii.

Lucrarea abordează, de asemenea, maniera în care studiul medicinei a fost integrat în curriculumul monahal, cu exemple precum Sever Sebokht și interesul său în astronomie, și contribuțiile lui Atanasie de Balad în traducerea operelor medicale și filosofice. Studiul științelor, cum ar fi matematica și astronomia, a fost folosit nu doar ca o cale de cunoaștere, ci și ca un instrument apologetic, pentru a susține și apăra doctrina Bisericii.

Concluziile lucrării subliniază importanța mănăstirilor siriace în cadrul vast al culturii universale, arătând că ele nu au fost doar locuri de ascetism și spiritualitate, ci și centre de învățare care au contribuit la progresul cunoașterii științifice. Astfel, mănăstirile siriace au jucat un rol crucial în păstrarea moștenirii culturale a Antichității și în transmiterea acesteia către lumea arabă și, ulterior, către Europa medievală.

*

Contextul istoric al Vieții lui Rabban Iosif Busnaya

Drd. Filothei (Ioan Alexandru) Vîlcu
Institutul de Studii Sud Est Europene București

Viața lui Rabban Iosif Busnaya scrisă de Ioan bar Kaldun este o scriere cu caracter deopotrivă istorico-hagiografic și mistic, alcătuită la începutul secolului XI d. Hr. Lucrarea reprezintă o sursă unică pentru cunoașterea unei perioade și a unui spațiu de altfel slab documentate, nordul actualului Irak și regiunea din jurul orașului Mosul.

Prezentarea noastră își propune să traseze principalele coordonate istorice care încadrează narațiunea textului, întrucât fără cunoașterea ambientului politic și ecleziastic al perioadei acoperite de scrierea lui bar Kaldun (sec. IX-XI), numeroasele sale referințe la diverse personaje și evenimente, presărate de-a lungul lucrării, ar rămâne ininteligibile. O atare contextualizare este fundamentală atât pentru buna înțelegere a mediului care a dat naștere acestei opere, cât și a situației creștinilor siro-orientali sub dominație musulmană. Istoric vorbind, scrierea ne plasează în ultima etapă a stăpânirii arabe, mai precis în faza de decădere a Dinastiei Abbaside (870-1055), perioadă caracterizată de o dominație tribală sporită și rămasă în istorie ca un interval istoric marcat de crize sociale și economice. Din punct de vedere ecleziastic, scrierea ne plasează în sânul Bisericii Siro-Orientale, în cadrul delimitat de rețeaua monastică a vremii, ajunsă la punctul ei maxim de dezvoltare. Este, de asemenea, momentul în care limba siriacă este înlocuită treptat de arabă, atât în domeniul teologiei, cât și al științelor. Istorisirile din Viață se desfășoară în principal în două dintre cele mai înfloritoare centre monahale din epocă: Mănăstirea lui Rabban Hormizd – care dăinuie până astăzi, și Mănăstirea lui Rabban Avraam din Beth Sayyare, aproape de Mosul. Prima este legată de etapa formării monahale a lui Iosif, iar ultima, de perioada sa de maturitate și de sfârșitul vieții.

Prezentarea se încheie cu o incursiune în istoria receptării Vieții lui Rabban Iosif în spațiul occidental și în lumea academică.

*

Tarife vamale și venituri din vămi în Moldova (veacurile XV-XVII)

Drd. Andrei Mirea
Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” București

Istoria vamală din Moldova secolului al XV-lea este cu mult mai bine documentată, investigată și deci cunoscută decât cea din veacul al XVII-lea: conjunctura economică care găsește statul moldovenesc aflat în plină formare la cumpăna secolelor XIV-XV tocmai la răscrucea marilor artere ale comerțului euro-asiatic nu se va mai repeta pe parcursul veacurilor următoare. Regimul vamal al negustorilor străini aflați în Moldova este în general mult mai bine documentat decât cel de care s-au bucurat supușii moldoveni în propria lor țară. Ținând seama de faptul că traficul bunurilor locale pentru consumul intern al supușilor moldoveni presupunea adesea achiziții de cantități mici destinate uzului gospodăresc, pentru care fie se plăteau tarife vamale derizorii, fie

nu se plătea vamă deloc, se poate observa că majoritatea veniturilor vamale din cuferele domniei provenea din taxarea activităților generate de negustorii străini în Moldova. Vămuirea bunurilor de lux sau a celor care au trecut prin mai multe stadii de prelucrare, precum sunt mătasea, bumbacul, piperul ori postavul, era mult mai rentabilă din punct de vedere financiar pentru vistieria domnească decât vămuirea produselor economiei locale moldovenești. Deplasând accentul investigației de pe contextul internațional destul de bine lămurit asupra realității concrete a regimului vamal din Moldova, comunicarea noastră își propune să ofere câteva sugestii asupra veniturilor pe care domnia le-ar fi putut obține vămuind fluxurile comerciale care străbăteau țara de-a lungul secolelor XV-XVII. Succesul acestei direcții de analiză depinde în bună măsură de aprofundarea neîntârziată a unităților de măsură, monedelor și tarifelor vamale pomenite în privilegiile comerciale.

*

Metodologia de abordare a violenței în cadrul comitatului Alba de Jos în secolul al-XIX-lea: recursul la interdisciplinaritate

Drd Daniel Barbu
Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca

Acest subiect este interesant atât din punct de vedere istoric, dar și sociologic, deși se pare că nu a trezit o atenție deosebită în rândul istoricilor. A fost tratat mai mult problemă adiacentă, ca o „explicare a revoltelor, răscoalelor sau a altor debordări în violență”. Ne-am propus să tratăm subiectul ca fiind o problemă cu care s-a confruntat, și încă se mai confruntă societatea omenească și în special societatea rurală. „Relația dintre violență și societate, dintre violență și istorie este una foarte complexă și investigația impune cu necesitate abordări cu deosebire nuanțate, care să țină seama de relațiile foarte complexe care se stabilesc între o multitudine de factori psihologici, biologici, sociali, etc..

Demersul pe care încercăm să-l realizăm, anume acela de a percepe și înțelege cât mai bine fenomenul violenței în general, iar apoi raportat la spațiul comitatului Alba pe un spațiu temporal dat, acela al secolului al-XIX-lea, implică o serie de recursuri la cât mai multe date de orice natură care ne pot fi de folos, la modalități de a culege, interpreta și realiza conexiuni ale informațiilor primare.

Trebuie să facem precizarea că sursele documentare pe care le folosim, fac parte din cel puțin două categorii: civile (juridice) și ecleziastice (acte matrimoniale, cărți de cult).

În comitatul Alba de Jos violența a atins cote extrem de ridicate. Teribila violență de la 1848 s-a tradus prin numărul de victime, execuții sumare, masacre de ambele părți (români și maghiari), în vreme ce prin tribunalele de sânge s-a încercat legalizarea violenței.

În cadrul violenței colective, vom încerca să urmărim comportamentele individuale. Nu vom arăta câți români sau maghiari, au murit la 1848 (aspect urmărit prioritar de către istorici), ci vom încerca să explicăm de ce au murit oamenii respectivi, care au fost motivele ce i-au determinat să ucidă sau să se sacrifice pentru un ideal.

*

„Care au fost interesele reale ale Rusiei Țariste în Țările Române, Moldova și Valahia, în perioada 1812-1829?”

Drd. Ana Grimalschi
Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” București

Pornind de la una dintre întrebările de care m-am lovit de-a lungul cercetării și analizării perioadei studiate în cadrul razei de interes, „Care au fost interesele reale ale Rusiei Țariste în Țările Române, Moldova și Valahia, în perioada 1812-1829?” mi-am propus să reconstitui realitatea acelei perioade prin mărturiile documentelor de arhivă editate și publicate în numeroase volume și prin abordarea unei istoriografii cât mai ample și complexe care să-mi permită descifrarea unui răspuns cât mai obiectiv, susținut de informații și date cât mai clare și concrete.

Literatura istorică care abordează evenimentele desfășurate în acest scurt segment temporal analizat este deosebit de vastă și variată, fapt ce necesită o abordare critică a tuturor punctelor de vedere diferite, chiar antagonice, întâlnite de-a lungul explorării cărților, studiilor, articolelor și a documentelor edite, pentru a elimina cât mai mult posibil subiectivismul din creionarea realității acelei epoci.

Pentru un răspuns cât mai onest la această întrebare, care-și găsește ecou și în prezent, trebuie să avem o înțelegere, o reprezentare, cât mai clară și obiectivă a realităților acelei epoci, fapt ce impune descifrarea obiectivului major al politicii țariste din acea epocă, a contextului istoric în care s-a conturat și evoluat, precum și efectele produse asupra Principatelor Române a intereselor directe ale acestei mari puteri, dar și a celor conjugate cu ale celorlalte mari puteri europene angrenate în soluționarea „chestiunii orientale”.

Pornind de la informațiile cuprinse în tratatele și convențiile încheiate de Rusia imperială cu Înalta Poartă, mai ales după consolidarea rolului de mare putere pe arena politică a acestui nou jucător, îmi propun să prezint un răspuns cât mai pertinent la întrebarea de mai sus, răspuns bazat pe mărturiile clare și directe rezultate din chiar cuprinsul acestor acte juridice încheiate la Kuciuk-Kainargi, București și până la cele de la Akkerman și Adrianopol, acte juridice care devoalează fără echivoc interesele țariste în Principatele Române în cadrul obiectivului expansionist general al acesteia.

*

Hevra Kedoșa șel Levaya veRehița [Confreria Sacră de Ceremonii Funebre și Inhumățiune Rituală], instituție a Comunității Israeliiților de Rit Spaniol din București în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea

Drd. Lucica Bercovici
Institutul de Studii Sud Est Europene București

Tema prezentului studiu de caz se referă la evoluția unei instituții comunitare sefarde, Hevra Kedoșa șel Levaya veRehița (Confreria sacră de Ceremonii Funebre și Inhumățiune Rituală) din București într-o perioadă complexă a istoriei evreilor din România, caracterizată prin desființarea

instituției centrale Hahambașia în 1834, sub influența Regulamentelor Organice, imigrația masivă din teritoriile vecine, plasarea religiei și autorității rabinice în plan secundar, ca urmare a Haskalei (iluminismul evreiesc) și oportunităților de afaceri oferite de economia capitalistă incipientă, polarizarea societății evreiești și fricțiunile dintre diferitele grupuri: sefarzi-askenazi, sudiți- raia - pământeni, conservatori – reformatori,, elite-mase. Pe plan extracomunitar, la dezorganizare au contribuit și măsurile restrictive ale epocii.

Deși într-o poziție mai stabilă față de askenazi, sefarzii bucureșteni n-au fost scutiți de situații dificile, precum perceperea intermitentă a impozitului comunitar, gabela, necesitatea susținerii școlilor sau creșterea într-o proporție înspăimântătoare chiar pentru caritatea evreiască a numărului de imigranți externi, ce trebuia întreținuți, conform normelor iudaice. În aceste scopuri, a existat o acțiune concertată a instituțiilor comunitare sau private, aflate față de comunitate într-un raport al descentralizării administrative și centralizării financiare. Dintre acestea, se remarcă prin perenitate și influența socială specifică, Hevra Kedoșa atât prin caracterul de mițva (faptă bună) al îngrijirii morților, lăudabil când cei plecați nu au posibilitatea de a răspunde, cât și prin aspecte inedite istoriografic, documentate în Arhiva Centrului de Studii Istorice al Evreilor din România, precum activitatea în sfera economiei sociale, raportul caritate-contributivitate (filantropia comunitară practicându-se cu măsură), educarea disciplinei sociale și a culturii de organizație, tradiționale în mediul sefard.

Astfel, în acord cu ideile iluminismului evreiesc, dar mai ales cu tentațiile capitalismului incipient, care i-au îndepărtat pe evrei (uneori cu urmări nefaste pentru ei) de rigoarea rabinică, Hevra Kedoșa sefardă a trecut prin reforme succesive între 1811-1936, în scopul menținerii rolului central comunitar, al securizării materiale a propriilor membri și chiar al supraviețuirii vieții sefarde, ca model de integrare pașnică, marcată de pragmatism reciproc, în societatea românească.

*

Alphonse Mingana, un savant irakian în Marea Britanie

Drd. Cristina Barbu
Institutul de Studii Sud-Est Europene București

Cadbury Research Library este astăzi mărturia evidentă a rolului important pe care Alphonse Mingana l-a avut în societatea academică britanică și europeană a începutului de secol XX. Un număr impresionant de manuscrise orientale, creștine și islamice, a dat naștere acestei arhive. Lor li se adaugă astăzi documentele personale ale lui Alphonse Mingana și alte manuscrise obținute prin munca depusă de toți cei care au gestionat mai departe arhiva. Pasiunea lui pentru cultura, istoria și religiile Orientului Mijlociu nu au încetat după plecarea sa definitivă din Irak, ci continuă în Marea Britanie unde, alături de Edward Cadbury și James Rendel Harris, pornesc acest proiect ambițios care rămâne, peste timp, mărturie interesului, implicării și dedicării acestora.

Documentele aflate în arhiva personală a lui Alphonse Mingana dezvăluie o rețea socială academică amplă la care Mingana nu doar că a avut acces, ci la care a reușit cu adevărat să contribuie și din care a făcut parte, devenind chiar o personalitate importantă pe harta savanților pasionați de creștinismul oriental și de istoria Orientului Mijlociu.

Momentul în care Mingana și-a desfășurat activitatea nu este însă unul oarecare. Apariția arhivei sale vine într-un punct în care lumea occidentală devine tot mai pasionată de misterele orientale, o perioadă de intense contacte între orient și occident, declanșată de căderea Imperiului Otoman și implicarea marilor puteri în acest vast teritoriu arab. Fascinația pentru acest spațiu stârnește numeroase călătorii de explorare în zona Mediteranei și a Peninsulei Arabe, ori în zona Mesopotamiei, numeroase dintre aceste călătorii fiind

de explorare și cunoaștere a acestui spațiu curios și incitant. De aici, călătorii se întorc înapoi în occident cu artefacte, manuscrise și alte obiecte tradiționale. Interesul pentru cunoașterea culturii, a islamului și a tradițiilor este cu atât mai crescută cu cât și interesele politice sunt mai clare în ceea ce privește partajarea acestui teritoriu de către marile puteri.

Articolul de față își propune să scoată în evidență și să exemplifice legăturile de colaborare, de prietenie și rețeaua academică din care Alphonse Mingana a făcut parte, într-un context istoric și politic dramatic, caracterizat de cele două războaie mondiale.

*

Impactul Decretului nr. 148, din 1948, asupra bibliotecilor din institutele de istorie, înglobate Institutului de Istorie și Filosofie, azi Institutul de Istorie „N. Iorga”

Drd. Paula Balhui
Institutul de istorie „Nicolae Iorga” București

Materialul propus, pentru prezentare la Conferința anuală a doctoranzilor, este parte din cercetarea întreprinsă pentru lucrarea de doctorat „Iorga și biblioteca. De la ideea culturalizării maselor la moștenire culturală”.

Subiectul tratat se referă la situația bibliotecilor din cadrul Institutului de Studii Sud-Est Europene, Institutului Român de Bizantinologie, Institutului de Turcologie și Institutului de Studii și Cercetări Balcanice, care după Decretul nr. 148, din 1948, au format împreună Secția de Istoria Slavă și Balcanică, sub umbrela științifică a Institutului de Istorie și Filosofie.

În virtutea acestui fapt, bunurile mobile și imobile deținute de acestea au revenit Institutului de Istorie și Filosofie, iar bibliotecile lor au fost integrate în fondurile Bibliotecii Institutului.

După o încercare nereușită de supraviețuire a acestor biblioteci în intervalul 1948-1952, condițiile precare în care se depozitau cărțile, costurile mari de întreținere și lipsa de personal, au convins conducerea, de la acea vreme, să transfere fondul de carte la sediul central, respectiv la Biblioteca Institutului de Istorie și Filosofie.

În cadrul prezentării mele, voi evidenția aspecte semnificative legate de acest episod, care a constituit un moment important în procesul de îmbogățire și consolidare a colecțiilor Bibliotecii Institutului de Istorie „N. Iorga”.

*

„Marele stegar al păcii”: ecoul morții lui I.V. Stalin în presa neoprotestantă românească. O abordare comparativă

Drd. Bogdan Emanuel Răduț
Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” București

În vârstă de 74 de ani, la 5 martie 1953, Iosif Vissarionovici Stalin (n. 18 decembrie 1878) a murit din cauza unei hemoragii cerebrale, chiar dacă s-a vehiculat cândva și ipoteza asasinării acestuia. Moartea sa a fost anunțată la radio și în presă ca un tragic eveniment, impunându-se, se subînțelege, doliu național. Elogiile față de cel ce a fost, vreme de peste trei decenii, „tăcutul popoarelor” nu au întârziat să apară.

Instaurat plenar la finalul anului 1947, regimul comunist din România a permis cultelor neoprotestante (baptist, adventist de ziua a șaptea, creștin după Evanghelie și pentecostal), pe care le-a recunoscut în 1950, existența a câte unui buletin (organ) oficial de presă. Dar acestea au fost atent controlate și adeseori folosite ca tribună pentru „slăvirea comunismului”. Uneori mai mult, alteori mai puțin.

Un astfel de exemplu a fost decesul lui I.V. Stalin. Articolele de presă au conținut titluri precum *O mare pierdere pentru lume!*, *La moartea marelui stegar al Păcii*, *O mare pierdere pentru apărătorul păcii*. Două dintre articole au ocupat chiar prima pagină a oficioaselor. Analizarea acestora va evidenția modul în care Partidul, care s-a aliniat direcțiilor Moscovei, a instrumentat presa cultelor neoprotestante pentru a-l prezenta pe Stalin ca „omul păcii”, în timp ce istoria îl prezintă diametral omul. Elogiile au mers până acolo încât pot fi ușor încadrate la erezii, ajungându-se chiar la asemănarea lui Stalin cu Isus Cristos. Publicarea acestor articole, chiar dacă au venit pe linie de partid și au fost impuse de oficialitățile vremii, sunt o mostră de adaptare și conviețuire. Exacerbarea cultului personalității lui Stalin a fost denunțată abia în 1956, de către Nikita Hrușciiov, la cel de-al XX-lea Congres al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

De aceea, astfel de articole de presă se pot înscrie în politicile publice ale statului comunist de folosire a oricăror mijloace pentru a-și realiza idealurile și pentru a-și idealiza realizările.

*

Ideologizarea cercetării și industriei nucleare românești în perioada comunistă.

Drd. George Dumitrescu
Universitatea din București

Ideologizarea cercetării românești a fost o constantă a regimului comunist în România. La 7 mai 1965, imediat ce a preluat puterea, Nicolae Ceaușescu, secondat de Chivu Stoica, Alexandru Bîrlădeanu, Emil Bodnăraș, Leonte Răutu, Paul Niculescu-Mizil Gheorghe Gaston Marin și Gogu Rădulescu, organizează o întâlnire între „conducătorii de partid și de stat cu oamenii de știință”. Noul lider a susținut teze de îndoctrinare politică, subliniind că știința stă la baza construcției socialismului, la întărirea forțelor economice ale patriei.

Academia Republicii Populare Române, care începuse în 1958 să trimită la specializare în străinătate cercetători din diferite domenii, acordă o atenție specială lucrătorilor Institutului de Fizică Atomică. Noutatea științifică a IFA este o creație a Secolului al-XX-lea în materie de abordare a cercetării: aceea că institutele încep să funcționeze independent de învățământul superior și așa puternic afectat de războaie și de epurările politice. De pildă, rețeaua de institute Max Planck (inițial Kaiser Wilhelm) și institutele americane de pe lângă marile companii au reprezentat pentru oamenii de știință primele repere în Occident chiar înainte de Primul Război Mondial, iar șansa lor și a dezvoltării generale au reprezentat-o bugetele adecvate, și strategiile clare de cercetare.

Într-un referat, Academia R.P. Române recomandă trimiterea la specializare pentru anii 1965-1966 a 42 de cadre științifice. Ideologii Secției de Știință și Artă a CC al PMR întocmesc un document cu informații care privesc compoziția socială și apartenența politică a candidaților. 13 (31%) erau fii de muncitori și țărani colectivști, 15 (35%) fii de intelectuali și 14 (34%) fii de funcționari; 20 dintre ei, adică 49%, erau membri și candidați de partid, 22, adică 51% nu erau afiliați politic. Cu toate acestea, 64% dintre propuneri vizau plecări în Occident și doar 36% în țări socialiste. (...) Doar patru erau din domeniul fizicii, insuficienți și din punctul de vedere al ideologilor care considerau că dezvoltarea acestui domeniu era una strategică. Propunerile sunt retrimise pentru „îmbunătățire”.

În ciuda oportunităților de specializare în străinătate pe care tinerii români le pierdeau una după alta, liderii comuniști tratau cu dezinteres, uneori chiar cu dispreț șansele bursierilor de a aduce în România noutăți ale științei și tehnicii. La ședința Comitetului Politic Executiv al CC al PCR din 31 mai 1975, Elena Ceaușescu, indignată, întreabă colegii dacă după 3 ani de doctorat fiecare român revine în țară cu câte un autoturism. Paul Niculescu Mizil îi răspunde că, dacă soția este plătită în țară, doctorandul nu mai este remunerat. Elena Ceaușescu insistă că „toți cei care au plecat au venit cu mașină din străinătate”.

*

Scurte considerații despre declinul orașului Botoșani la sfârșitul secolului al XIX-lea

Drd. Dănuț Huțu
Institutul de Istorie A.D. Xenopol Iași

Botoșaniul, un oraș relativ vechi din nordul Moldovei, a cunoscut o evoluție atipică în comparație cu alte orașe ale țării. De la înflorirea sa ca important centru comercial și meșteșugăresc, ajungând la mijlocul secolului XIX al patrulea oraș ca mărime din țară, Botoșaniul a intrat într-o fază de declin, în timp ce alte orașe au prosperat. Această stagnare, considerată o „patologie geografică”, este explicată printr-o serie de factori istorici și economici. Orașul a fost întemeiat ca târg la o răscruce de drumuri comerciale, între podișul înalt și câmpia joasă a Moldovei. Comerțul a fost principala sa funcție, iar armenii au jucat un rol important în viața economică a orașului, alături de populația locală. Dezvoltarea sa urbanistică a fost marcată de inițiative precum pavarea străzilor, alimentare cu apă și iluminat public, încă de la începutul secolului XIX. Declinul economic a fost cauzat de izolarea orașului de la rețeaua feroviară principală și de scăderea industriei locale. Deși a existat un potențial industrial, fabricile și atelierile și-au redus activitatea sau au dispărut din cauza dificultăților de transport și a concurenței din alte centre urbane. Un alt factor important a fost scăderea comerțului, cauzată de schimbarea rutelor comerciale și de lipsa dezvoltării infrastructurii de transport. De asemenea, fărâmițarea marilor proprietăți boierești a dus la dispersarea produselor agricole, care nu mai ajungeau în Botoșani. Concluzionând, declinul orașului Botoșani este un exemplu complex de schimbare a rolului economic și a importanței unui oraș, cauzată de factori precum izolarea de la principalele căi de comunicație și de la rețeaua feroviară, scăderea industriei locale și modificările în structura economică a regiunii.

*

Aspecte privind dezvoltarea vieții culturale a orașului Focșani (1880-1916)

Drd. Bogdan Basma
Institutul de Istorie A.D. Xenopol Iași

Menționat pentru prima dată într-un hristov muntean din 1575, Focșani a reprezentat până în a doua jumătate a secolului al XIX-lea granița principatelor române, Moldova și Valahia. Inițial a fost împărțit în două localități care au fost influențate de contextul internațional, dar și de activitățile comerciale specifice așezărilor de graniță ce au dus la modelarea aspectului demografic și economic al celor două târguri. Sfârșitul Războiului Crimeii a determinat contextul favorabil îndeplinirii dezideratului de unitate națională, eveniment marcat prin dubla alegere a prințului Alexandru Ioan Cuza din 1859. Acest fapt a dus la rândul său și la unificarea administrativă a orașului din 1862. În aceste condiții a luat naștere orașul Focșani modern care s-a dezvoltat pe parcursul consolidării statului român modern, inclusiv sub aspect cultural.

Comunicarea de față își propune exemplificarea și analizarea diversității factorilor care au stat la baza dezvoltării culturale a orașului. Importanța acestora este determinată de impactul pe care l-au avut la nivel comunitar. În această ordine de idei, ca și factor important al culturalizării urbane, poate fi exemplificat primul gimnaziu din oraș. Acesta a fost instituit prin ordinul domnesc din 10 august 1865, iar ulterior din anul 1885 a devenit liceu. Impactul la nivel comunitar al acestei instituții de învățământ s-a aflat într-o strânsă relație cu cadrele didactice ale instituției, întrucât acestea au modelat atât învățământul local, cât și viața culturală cotidiană.

Astfel în jurul instituției și a activității acestor cadre didactice au apărut o serie de manifestări culturale precum: simpozioane cu diferite tematici, acțiuni filantropice menite să dezvolte nivelul de culturalizare pe plan social, dar și publicații literare sau cu caracter politic. Toate aceste manifestări alături de dezvoltarea edilitar-urbană au consolidat cadrul favorabil care a dus la inaugurarea noului teatru, Teatrul „Maior Gheorghe Pastia”, devenit ulterior în secolul al XX -lea epicentrul activităților culturale din Focșani.

*

Accesul la instrucție a fetelor din Principatele Române în a doua jumătate a secolului al XIX-lea

Drd. Izabela-Gabriela Novac
Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” București

Comunicarea pe care o voi prezenta se bazează pe cercetarea și analiza cadrului legislativ și statutul femeii din societatea românească a secolului al XIX-lea și începutul de secol XX, cu punctarea aspectelor legislative referitoare la educația tinerelor fete între cursuri ocazionale și dezvoltarea învățământului românesc feminin, așa cum rezultă din Legea Instrucțiunii Publice din 1864, expresia eforturilor de întemeiere a unui sistem de învățământ bine structurat, răspunzând nevoii de instruire a tuturor categoriilor de vârstă și pregătire, și aduce în prim-plan preocuparea statului pentru modernizarea unui domeniu esențial prin consecințele lui asupra calității cetățenilor acestei țări.

Legea din 25 noiembrie 1864, cel mai vast act normativ școlar din veacul al XIX-lea, conține în articolele sale referiri la aspectele administrative și la fiecare treaptă de instrucție, indiferent de natura instituțiilor de învățământ, publice sau private.

Una dintre cele mai însemnate prevederi ale acestei legi, menită a produce modificări esențiale la nivelul primei trepte de instrucție, era introducerea obligativității cursului primar pentru toți copiii în vârstă de 8-12 ani, indiferent de sex. Textul legii făcea referire la copiii care nu primeau educație în institutele private sau acasă, cu un dascăl angajat anume pentru aceasta, ceea ce însemna că legiuitorii conștientizau incapacitatea statului de a-și asuma integral responsabilitatea alfabetizării întregului segment populațional vizat de obligativitatea școlară.

Totuși, stipularea principiului obligativității plasa Principatele Române între primele state care acționau în sensul cultivării locuitorilor în cadrul unui sistem bine structurat, susținut și controlat de stat.

Copiii între 8-12 ani li se impunea frecventarea școlilor elementare, numai astfel aceștia putând să dobândească cunoștințe minimale de cultură generală, reglementate prin programa aferentă ciclului primar care prevedea ca obiecte de studiu: citirea și scrierea, catehismul și noțiunile de igienă, gramatica, geografia și istoria națională, dreptul administrativ, aritmetica cu cele patru operații și sistemul măsurilor și al greutateților, iar pentru fete și lucrul manual.

Principatele devansau, astfel, în plan legislativ, țări precum Anglia, Italia și Franța unde obligativitatea a fost prevăzută în 1870, respectiv 1877 și 1882.

*

Organizația Națională a Tineretului Grec reflectată în publicația *Le Messenger d'Athènes*, 1936-1940

Drd. Dana Elena Deaconu
Institutul de Studii Sud Est Europene București

Regimul de la 4 August 1936 a fost instaurat de Generalul Ioannis Metaxas, cu încuviințarea regelui George al II-lea, cu intenția de a salva Grecia devastată de numeroase crize politice prin promovarea unor măsuri cu caracter patriotic. Regimul grec de la 4 August a făcut parte din seria de regimuri dictatoriale ale anilor 30 ai secolului XX din Europa de Vest și din zona sud-est europeană. Ioannis Metaxas a devenit un reper al puterii politice elene, de extremă dreapta, generalul luându-și titlul de Archigos, Conducător, iar mișcarea sa având uniformă, slogan, salut și susținând un program de esență naționalistă.

Tineretul grec a fost organizat pe baze legale în întreaga țară, transformându-se în sprijinul necesar regimului. Organizația Națională a Tineretului a fost înființată în scopul instruirii tinerilor în spiritul naționalismului. Această organizare a tineretului nu urmărea doar un model al practicilor inspirat de surse străine, fiind mai degrabă un sistem adaptat oamenilor și locurilor. Educația nu mai avea în centrul atenției interesul individului, ci serviciul pe care tineretul putea să îl aducă, fiind completată de o instrucție pe măsura responsabilităților asigurării unei continuități a reformelor ce se făceau atunci, prin generațiile care aveau să vină. Copioase semne de recunoștință față de binefăcătorii națiunii, Generalul Ioannis Metaxas și Regele George al II-lea s-au manifestat în condițiile date de atunci care permit prea puțin decelarea sentimentelor autentice de unele forțate, de-a lungul întregii perioade ce a urmat până la declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial.

În condiții de finanțare pe care nu le cunoaștem (putând să bănuim că se transformase într-un instrument de propagandă al regimului), vechiul și prestigiosul periodic atenian *Le Messenger d'Athènes* a reflectat imaginea entuziasmului susținătorilor tineri ai Regimului și ai celor două personalități politice elene. Preocuparea pentru interesele naționale a transformat această publicație cu apariție neîntreruptă din 1875 într-un mod de a lega Grecia trecutului de Grecia generațiilor interbelice.

Împrejurările specifice istoriei postbelice grecești au făcut ca în fapt multe din liniile acestei politici să își afle continuitatea până în deceniul al șaptelea.

*

Antreprenoriat minier în Maramureșul istoric, la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX. O perspectivă transnațională

Drd. Prună Ștefan Paul
Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca

Una dintre ocupațiile de bază ale celor care trăiau în Maramureș, în partea de nord-vest a țării a fost mineritul și metalurgia. De-a lungul istoriei, aceasta a îmbrăcat diverse forme și, desigur, a fost nevoită să se supună rigurozităților vremurilor, atât din punct de vedere politic, cât și economic sau social.

Printre cele mai vechi bazine miniere sunt cele din Baia Mare, Baia Borșa și Lăpuș, iar bogăția subsolurilor maramureșene (pe lângă sare) consta în minereuri complexe cu conținut de plumb, cupru și zinc precum și minereuri auro-argintifere.

Antreprenoriatul minier din Maramureșul istoric se încadrează într-un context mult mai larg, cunoscând mai multe etape de dezvoltare, îmbrăcând o formă transnațională, prin modul cum era gândit și structurat la nivelul societății locale, prin capitalul străin care pătrunde în zonă, cu precădere de la sfârșitul secolului XIX, în special cel austriac, maghiar, francez sau german, prin forța de muncă angajată în acest domeniu, ne referim desigur la cei care coordonau activitatea tehnică și care aveau nevoie de studii în domeniu, și nu în ultimul rând, la tehnica de lucru și tehnologiile care apar și sunt implementate o dată cu nevoia de a produce mai mult, pentru a avea beneficii mai mari, bineînțeles prin prisma modernizării, care dinspre vestul continentului se propagă înspre est, ajungând, timid și pe plaiurile maramureșene.

*

Aspecte privind evoluția industriei Banatului, de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea

Drd. Dorin Carabeț
Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca

Timișoara și Banatul au dobândit încă din secolul al XVIII-lea un rol însemnat în economia Imperiului Habsburgic și mai târziu Austro-Ungar. Imediat după instaurarea administrației habsburgice la inițiativa guvernatorului Banatului Claudius Florimund de Mercy au fost înființate două fabrici de referință pentru această provincie: fabrica de bere în anul 1718 și manufactura de producere a postavului din lână în anul 1725.

După această primă perioadă de dezvoltare industrială, a urmat o perioadă de stagnare până la instaurarea în anul 1867, a regimului dualist austro-ungar. În a doua parte a secolului al XIX-lea au apărut instituții financiare, bancheri și industriași care erau capabili să susțină derularea unor investiții majore în sectorul industrial. Pe lângă aspectul financiar, legile adoptate de stat și autoritățile locale au încurajat întemeierea unor noi întreprinderi sau re tehnologizarea celor existente.

Până la marea criză economică din 1873, dezvoltarea industrială a Timișoarei a fost modestă în oraș existau doar șase fabrici mai însemnate. După trecerea efectelor crizei apar noi unități industriale care aveau rolul să valorifice producția agricolă, bogățiile miniere și forestiere ale Banatului. La începutul secolului al XX-lea la Timișoara unde era concentrată 90% din industria Banatului existau 32 de fabrici mari. În preajma izbucnirii Primului Război Mondial, Timișoara și Banatul ocupau un loc important în economia Monarhiei Dualiste.

*

Întreprinderea de Tricotaje Florida – un brand pierdut al orașului Timișoara

Drd. Sebastian Stoi

Societatea comercială „1 Iunie” S. A. este atestată documentar din anul 1926, când a luat ființă fabrica de ciorapi FLORIDA, înființată de Pollack Geza și unchiul său Hubsch David.

Inițial, scopul fabricii a fost de a produce ciorapi scurți pentru copii și ciorapi pentru bărbați, folosind fire importate din Anglia. La început activitatea se desfășura cu un număr de 45 de muncitori și funcționare, iar până în anul 1949, fabrica avea un număr de 160 de muncitori. Anul 1949 este un an de cotitură în istoria fabricii, reprezentând pentru întreprindere o schimbare de direcție, de acum fiind realizate și produse de lenjerie și îmbrăcăminte din fire de bumbac și lână pentru copii și adulți.

Fabrica este înregistrată la Camera de Comerț și Industrie sub formă de societate anonimă FLORIDA S.A. Fabrica de Ciorapi și Tricotoaje Timișoara în anul 1947. La 11 iunie 1948 fabrica a fost naționalizată sub denumirea de Întreprinderea de stat FLORIDA fabrică de tricotaje și ciorapi iar în anul 1949 au fost comasate la această întreprindere fabricile HEDA și TRICTOAJUL BĂNĂȚEAN. În urma acestei comasări cu cele două întreprinderi fabrica a început să producă o serie nouă de articole printre care costume de copii, pulovere pentru copii, pulovere de dame sau pulovere pentru bărbați.

La 20 septembrie 1963 fabrica primește denumirea de Fabrica de tricotaje „1 iunie” Timișoara, în baza ordinului Ministrului Industriei Ușoare nr. 809 din 21 septembrie 1963.

Activitatea productivă și relațiile comerciale ale acestei fabrici rezultă din registrele contabile și corespondența care a avut-o cu diferiți clienți și furnizori din străinătate.

Exportul a crescut anual, astfel că în anul 1975 fabrica a fost prezentă în piețe ca Germania, Franța, Olanda, SUA, Danemarca, Belgia, Italia. Exportul a ajuns la 50% din producția fabricii. Perioada dintre anii 1971-1975 a reprezentat una dintre cele mai importante etape de dezvoltare, producția având o creștere semnificativă, una de trei ori mai mare decât în anul 1965.

*

Situația Bisericii Catolice din România la finalul anilor '60 și începutul anilor '70. Studiu de caz: vizita lui Nicolae Ceaușescu în Republica Italiană și Întâlnirea solemnă de la Vatican (21-24 mai 1973 și 26 mai 1973)

Carmen-Elena Rascol (Potra)
Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” București

În 1973, situația Bisericii Catolice din România se prezenta astfel: la Alba-Iulia conducerea diecezei era asigurată de episcopul Márton Aron, iar la București conducerea Arhidiecezei Romano-Catolice era exercitată de Ordinariul Substitut, Francisc Augustin. Nu exista un statut de funcționare al cultului romano-catolic aprobat de guvernul comunist (din această cauză, Biserica Romano-Catolică din România era considerată Biserică tolerată), iar Biserica Greco-Catolică reprezenta un „subiect închis”. De asemenea, raporturile diplomatice erau inexistente.

La finalul anilor '60 asistăm la o încercare timidă de reluare a raporturilor diplomatice: emisarii papali au sosit în România și au dus tratative cu reprezentanții guvernului român și Departamentul Cultelor, însă fără nici un rezultat.

Primele contacte semi-oficiale au fost stabilite în ianuarie 1968, cu vizita la Vatican a prim-ministrului Ion Gheorghe Maurer. În toamna aceluiași an, pentru prima oară după expulzarea nunțului apostolic Gerald Patrick O'Hara în 1950, un oficial al Sfântului Scaun vizita România: Hieronymus Menges, preot romano-catolic (în 1951 – succesor pentru Arhidieceza Romano-Catolică de București). În timpul vizitei sale, pr. Menges a întreprins o serie de vizite în urma cărora a obținut informații referitoare la situația Bisericii Catolice; ulterior, a transmis aceste informații Vaticanului.

Un alt moment important l-a reprezentat vizita delegației Bisericii Ortodoxe Române, condusă de părintele Dumitru Stăniloae, la Roma, în primăvara anului 1972.

Anul 1973 a fost marcat de alte două evenimente: primul, vizita cardinalului Luigi Poggi, în calitate de trimis al Sfântului Scaun, însoțit de Angelo Sodano, pentru a participa la Conferința Miniștrilor învățământului din țările membre UNESCO.

Al doilea eveniment important l-a constituit vizita lui Nicolae Ceaușescu în Republica Italiană și Întâlnirea solemnă de la Vatican, în ziua de 26 mai, cu puțin înainte de plecarea spre România. Întâlnirea cu Suveranul Pontif s-a desfășurat după un ceremonial bine stabilit, consemnat ca atare în fișa vizitei alcătuită de Serviciul Protocol al Ministerului de Externe. Ceaușescu a refuzat să abordeze subiectul care interesa de fapt Vaticanul: situația greco-catolicilor din România.

Toate aceste încercări pentru reluarea raporturilor diplomatice nu au avut efectul dorit, statutul Bisericii Romano-Catolice din România nu s-a schimbat, iar Biserica Greco-Catolică și-a continuat existența în clandestinitate.

ACADEMIA ROMÂNĂ
ȘCOALA DE STUDII AVANSATE A ACADEMIEI ROMÂNE
ȘCOALA DOCTORALĂ ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE

Conferința Științifică a Doctoranzilor
- ediția II, 31 octombrie - 1 noiembrie 2024 -

Secțiunea Arheologie

ACCES ZOOM:

<https://us02web.zoom.us/j/86824681256?pwd=lbtEUwfeG0vjd6iqUXg8GvIUdHFbJG.1>

Meeting ID: 868 2468 1256

Passcode: 099146

Joi, 31 octombrie

9:45-10:00

Deschiderea lucrărilor

10:00-11.00

Clive Bonsall, *Professor emeritus of Early Prehistory*, University of Edinburgh, Marea Britanie – *Who built Lepenski Vir?*

11:00-11:15

Pauză

11:15-13:30

Lucrări în plen

Moderator: drd. Xenia Pop

- Raluca Dobrogeanu, *Ilustrația arheologică în România (Muntenia și Moldova) - un scurt istoric*
- Oana-Daniela Calancea, *Tomografie computerizată și restaurare ceramică*

- Baci David, *Punctul Limonagiul. Noi date despre paleoeconomia culturii Gumelnița (faza A1)*.
- Xenia Pop, *Considerații arheozoologice privind practicile funerare în cadrul culturilor Tiszapolgár și Bodrogkeresztúr*
- Anca Georgescu, *Motive și decoruri ale culturii Mureș*

13:30-14:30

Pauză de prânz

14:30-16:30

Lucrări în plen

Moderator: drd. Franceska Știrbu

- Roxana Cirt, *Perspective regionale: ceramica la Tène șampilată din estul Bazinului Carpatic*
- Ștefan-Daniel Palamiuc, *Așezări elenistice din Hinterland-ul tomitan*
- Bianca Profiran, *Considerații despre ofrandele de orfevrărie ale perioadei elenistice*
- Sava-Moise Mădălina, *Importuri romane în mediul dacic din Muntenia în sec. II- III p. Chr.*
- Franceska-Cristina Știrbu, Sterling Lee Wright, *Perspective asupra sănătății și mobilității populațiilor din Dobrogea prin analiza tartrului dentar fosil din epoca bronzului până în evul mediu*

Secțiunea Arheologie

REZUMATE

*

Ilustrația arheologică în România (Muntenia și Moldova) - un scurt istoric

Drd. Raluca Dobrogeanu
Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București

Ilustrația arheologică este deseori privită atât ca artă, cât și ca știință. Totodată, reprezintă abilitatea de a reprezenta din punct de vedere vizual orice tip de descoperire arheologică, de la un simplu artefact (indiferent de categoria acestuia), până la punerea acestuia în cadrul unei situații în care ar fi fost folosit sau pe scurt, reconstrucție. Prin desene tehnice, reconstituiri, reconstrucții, desene in situ sau alte tipuri de tehnici ale căror rezultat au reieșit în urma unor metode digitale (fotogrametrie, scanare 3D, RTI sau simpla fotografie), ilustratorii arheologici dau viață obiectelor, peisajelor antice sau activităților/ așezărilor antice, făcând trecutul accesibil și mai ușor de înțeles atât pentru cercetători, cât și pentru publicul larg.

Istoria ilustrației arheologice este profund legată de evoluția cercetării arheologice în sine, pornind de la primele desene realizate de artiștii plastici angajați de către primii anticari ai perioadei renascentiste. Arheologul are un rol foarte important ca intermediar între trecutul istoric și public. Asemenea unui interpret, arheologul are responsabilitatea de a „explica” rămășițele descoperite în timpul unei săpături. În ajutorul acestuia vin ilustrațiile, care prin transpunerea din punct de vedere vizual, susțin ipotezele arheologului.

Lucrarea de față reprezintă o succintă trecere în revistă a evoluției ilustrației arheologice din Muntenia și Moldova. Transilvania reprezintă subiectul unei lucrări separate, dat fiind faptul că și cercetare arheologică din spațiul transilvan a avut o evoluție separată înainte de 1918.

*

Tomografie computerizată și restaurare ceramică

Drd. Oana-Daniela Calancea
Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București

În cadrul unui studiului realizat împreună cu specialiști ai Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” ce are în vedere identificarea elementelor tehnologiei ceramice neolitice timpurii în zona Porțile de Fier cu ajutorul metodelor arheometrice, am supus analizei CT un vas provenind de la Ostrovul Corbului, jud. Mehedinți. Vasul fusese restaurat, dar prezenta un marcaj slab păstrat care a permis identificarea precisă a contextului arheologic.

Ceea ce a atras însă atenția a fost modul de restaurare, atipic pentru anii 1960 – restaurarea fiind realizată cu ipsos alb care a fost apoi colorat, astfel încât sunt imposibil de separat părțile adăugate, de fragmentele arheologice originale restaurate.

Vasul a fost supus unei tomografii computerizate, la diverși parametri fizici pentru a se alege achiziția care oferă cele mai bune imagini. Astfel, am putut pune în evidență părțile care au fost restaurate, și de asemenea, maniera în care a fost realizată restaurarea. Dată fiind calitatea slabă a acesteia, se impune eliminarea părților adăugate și reluarea procesului de restaurare în mod corect. De asemenea, au fost puse în evidență diverse elemente legate de tehnologia ceramică preistorică.

*

Punctul Limonagiul. Noi date despre paleoeconomia culturii Gumelnița (faza A1)

Drd. Baci David
Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București

Materialul arheozoologic cercetat provine din săpăturile arheologice realizate pe situl arheologic eneolitic (cultura Gumelnița, faza A1) din așezarea de la Alexandria, punctul Limonagiul (jud. Teleorman). Fauna a fost recoltată cu ocazia cercetărilor arheologice desfășurate încă din anul 2019, și aduce elemente inedite referitoare la locuirea din perioada eneoliticului timpuriu în zona bazinului râului Vedea.

Eșantionul studiat este relativ bine reprezentat din punct de vedere osteologic, cu aproximativ 3000 de resturi analizate, dintre care peste 1000 de resturi identificate taxonomic. Pe lângă speciile de mamifere, au fost identificate și resturi de scoici. Mamiferele predomină, iar dintre acestea, animalele domestice reprezintă aproximativ 98% din procentul total. Vânatul este slab reprezentat ca NR și ca specii, cu doar 5 taxoni identificați (cerb, căprior, cal sălbatic, iepure de câmp și vulpe).

Studiul resturilor dentare ne-a permis reconstituirea curbelor de abataj ale principalelor specii de animale domestice (vite, ovicaprine și porcine) astfel că se pot vizualiza rațiunile pentru care aceste animale erau exploatate. Acest eşantion este foarte important din punct de vedere arheozoologic, ținând cont de faptul că pe teritoriul României au fost analizate foarte puține loturi datate Gumelnița A1, astfel putem avea o înțelegere mult mai amplă a evoluției paleoeconomiei animaliere din sud-estul României.

*

Considerații arheozoologice privind practicile funerare în cadrul culturilor Tiszapolgár și Bodrogkeresztúr

Drd. Xenia Pop
Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București

Culturile Tiszapolgár și Bodrogkeresztúr sunt două dintre cele mai reprezentative comunități culturale care s-au dezvoltat în perioada eneoliticului. Arealul de răspândire cuprinde

estul Ungariei și Slovaciei, nordul Serbiei, nord-vestul și vestul României. Deși cronologic cultura Tiszapolgár (eneolitic timpuriu) și Bodrogkeresztúr (eneolitic mijlociu) se succed una alteia, se pot observa unele elemente comune cum ar fi zonele de răspândire aproape identice, tipologia ceramicii, tipologia pieselor de cupru, aur și piatră, podoabele și nu în ultimul rând practicile funerare. Prin urmare, este evident că cele două fenomene culturale au elemente genetice comune, cu o succesiune evolutivă strânsă, pe alocuri fiind surprinsă o coabitare a comunităților încadrate cultural culturii Tiszapolgár și cele Bodrogkeresztúr.

Prezentarea de față dorește să prezinte rezultatele investigației arheozooloogice din câteva necropole Tiszapolgár și Bodrogkeresztúr în vederea identificării elementelor comune dar și a celor diferențiate, existente în cadrul riturilor funerare.

Pentru această analiză au fost alese cele mai reprezentative cimitire ale culturilor Tiszapolgár și Bodrogkeresztúr de pe teritoriul României și Ungariei: Pecica-Smart Diesel, Urziceni-Vamă, Tiszapolgár-Basatanya, Tiszavalk-Tetes, Tiszavalk-Kenderföld și Magyarhomorog-Kónyadomb.

Mormintele analizate arată câteva aspecte diferențiate în ceea ce privește ofrandele de animale depuse, și aici ne referim la predilecția pentru o anumită specie de animal, vârstele de sacrificare, sexul apreciat al indivizilor, modul de dispunere al resturilor acestora, și nu în ultimul rând frecvența speciilor domestice și sălbatice identificate în necropole. De asemenea diferențe notabile au fost surprinse și în cazul pieselor fabricate din materii dure de animale.

*

Motive și decoruri ale culturii Mureș

Drd. Anca Georgescu
Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București

Prezentarea de față își propune o analiză în detaliu a decorurilor și motivelor prezente pe suprafața vaselor aparținând culturii Mureș. Această cultură ocupă teritoriul cuprins între partea sudică a Ungariei, nordul Serbiei și partea de vest a României. Materialul propus spre analiză provine din săpăturile arheologice efectuate de Dorin Popescu la Pecica „Șanțul Mare” (jud. Arad) și la Semeș „Livada lui Ona” (jud. Arad) în anii 1942 și 1943.

Ceramica culturii Mureș a ocupat un loc important în analizele arheologice realizate de-a lungul timpului existând diferite încercări în stabilirea unei tipologii pe formă, pastă sau decor. Examinarea decorurilor s-a concentrat pe identificarea tipurilor de decoruri și motive găsite pe suprafața vaselor sau fragmentelor de vase, colectate de pe săpăturile lui Popescu.

Pentru o mai bună înțelegere a evoluției decorului și a motivelor în timp și spațiu s-au folosit mai multe variabile. Una dintre acestea se bazează pe separarea ceramicii în diagnostice (buze, mânere, funduri) și non- diagnostice numite părți ale vasului. Pentru această schemă analitică sunt identificate părți diagnostice care nu au în mod necesar un tratament de decorare aplicat direct pe ele. Au fost întâlnite situații cu decoruri aplicate direct pe buză sau pe mâner și alte situații în care am reușit să identificăm partea de vas, decorul nefiind aplicat direct pe aceasta parte. Am fost, de asemenea, interesați să identificăm vase cu două, trei sau mai multe decoruri sau motive. Utilizarea acestei variabile are ca scop identificarea unei posibile relații între diferitele tipuri de decoruri / motive, sau între decor și forma vasului. O altă schemă analitică se axează pe

identificarea unor posibile relații între tipul de tratament aplicat pe suprafața vasului și decorul sau motivul aplicat pe acesta.

În general, pentru cultura Mureș avem trei modele de tratament decorativ: incizie, impresie/canelură și aplicație. Alte decoruri și motive întâlnite sunt: triunghiul, arcul, punctatul, chevron, aplica, nodul.

În prezentarea de față, această analiză a fost împărțită în două părți, tratând separat decorurile și motivele găsite la Pecica „Șanțul Mare” și Semeș „Livada lui Onea”. În ambele așezări întâlnim de regulă același tip de decor și motive.

*

Perspective regionale: ceramica La Tène șampilată din estul Bazinului Carpatic

Drd. Roxana Ciriț
Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca

Studiul prezintă o analiză regională a ceramicii La Tène decorate prin șampilare, cu accent pe descoperirile de pe teritoriul actual al țării noastre. Cercetarea s-a realizat în contextul analizei atelierelor de olărit atribuite “orizontului celtic”.

Lucrarea se concentrează pe clasificarea motivelor și temelor șampilate din regiune și pe interpretarea distribuției lor geografice și cronologice în estul Bazinului Carpatic. Corpusul utilizat reflectă inventarul arheologic al 25 de situri de producție și consum, analizate în contextul mai larg al tehnologiei ceramice vest- și central-europene. Motivele șampilate de bază - cercuri concentrice, semilune, „S”, lira simplă și dublă și motivul în „X” – sunt comune mediilor de exprimare meșteșugărească și sunt larg răspândite teritorial, regăsindu-se cu intensități diferite în întreg Bazinul Carpatic.

Prima parte a prezentării se va concentra pe analiza loturilor ceramice din regiunile vest, nord-vest și centru, raportat la teritoriul țării noastre. Vor fi aduse în discuție tipologia motivelor șampilate, analiza compozițională și diacronică a temelor decorative șampilate, precum și aspecte cronologice. În cea de-a doua secțiune, prezentarea va aborda analiza comparativă a motivelor și temelor decorative la nivel supra-regional.

Rezultatele analizei întreprinse oferă noi perspective asupra particularităților regionale, a interconectării și dinamicii teritoriale din Bazinul Carpatic în secolele IV-III a.Chr., sugerând o posibilă standardizare a producției ceramice și un sistem de codificare vizuală cu recunoaștere largă.

*

Așezări elenistice din Hinterland-ul tomitan

Drd. Ștefan-Daniel Palamiuc
Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca

Prezentarea de față are ca scop cartarea siturilor elenistice din hinterland-ul orașului antic Tomis pentru a înțelege care sunt posibilele rute comerciale dintre Marea Neagră și Dunăre în secolele IV-II î.Chr., dar și diferențele dintre aceste așezări în funcție de materialul descoperit, mai exact dacă în așezări sunt descoperite mai multe piese de import sau autohtone ceramice, fiind cel mai sigur prin acestea, datarea și tipul de așezare în măsura în care sunt cercetate sau nu. Voi prezenta așezări cunoscute sau recent descoperite ca urmare a cercetărilor din ultimii ani din săpăturile preventive efectuate de Muzeul de Istorie Națională și Arheologie din Constanța.

Cercetarea epocii elenistice din zona Tomisului este un subiect destul de slab studiat și este necesară pentru cunoașterea mai în detaliu a perioadei și relația dintre populațiile autohtone și lumea greacă din punct de vedere economic, social, baza acesteia fiind studierea ceramicii, mai mult a fragmentelor de amfore descoperite în așezări.

*

Considerații despre ofrandele de ofevrărie ale perioadei elenistice

Drd. Bianca Profiran
Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca

Donarea de podoabe și obiecte de torenică din metal prețios către sanctuare și temple este atestată încă dinaintea zorii perioadei elenistice, însă capătă o dimensiune augmentată. Practica reprezintă o extensie a evergetismului și o expresie a puterii monarhice elenistice.

Prezentarea de față are ca scop un comentariu pe baza izvoarelor literare, iconografice și epigrafice, întrucât indicii ale acestor obiecte nu sunt manifestate decât extrem de rar în contexte arheologice originale. Deși izvoarele sunt rare, iar inscripțiile fragmentare și uneori dificil de exploatat din punct de vedere epigrafic, acestea pot, cel puțin, ghida către o imagine mai clară asupra acestei forme de simbolism al puterii și statutului.

*

Importuri romane în mediul dacic din Muntenia în sec. II-III p. Chr.

Drd. Sava-Moise Mădălina
Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București

După cucerirea Daciei teritoriul care va alcătui noua provincie, a fost introdus în sistemul politic, economic și militar roman ca și celelalte provincii vecine. Imediat au fost construite drumuri, principalele căi de comunicații între castru de pe limes-uri dar și pentru cele din interior, ele fiind marile artere de comunicații care legau Dunărea de cele mai nordice zone ale noii

provincii. Au urmat drumurile secundare care legau între ele diferitele castru, așezări sau râuri pe care comercianții au putut circula în toate colțurile provinciei.

Astfel încetul cu încetul în centrele civile canabae și vici militares au apărut mici târguri cu caracter semiurban care după ani de evoluție au devenit multe dintre ele orașe unde comerțul a prosperat. Situația a fost diferită pentru teritoriul Munteniei care a făcut mai puțin timp parte din imperiu și a avut resurse mai puține decât cele din restul teritoriului pentru a fi exploatate. Și totuși comercianții au fost activi și aici în regiune pătrunzând și diverse produse de import romane.

Importurile provincial - romane din Muntenia sunt considerate produsele meșteșugărești ajunse în afara provinciilor imperiale pe mai multe căi: comerț, ca pradă de război, stipendii, subsidii sau chiar întâmplător, unele fiind folosite ulterior ca modele pentru imitații locale.

Pe teritoriul culturii Chilia – Militari, care s-a dezvoltat pe teritoriile din Muntenia rămase în afara granițelor imperiului au fost descoperite numeroase obiecte de import romane, majoritare fiind amforele precum cea de la Colonești de tip Kapitan II des întâlnită mai ales în mediul militar roman. Sunt urmate de vase de servit masa precum boluri, cupe, pahare, căni, platouri. Urmează apoi opaițele, vase de tipul terra sigilata, vase cu urme de tituli picti, sau decorate în tehnica barbotinei, ori vase cu ornament ștampilat. Au fost descoperite și obiecte de cosmetică și medicină, precum plăci de tuf pe care se preparau alifiile, pensete, cuțițașe, lingurițe, spatule, balsamarii, un stylus, dar și podoabe, fibule, inele, mărgel, aplici, ori chei romane, piese de harnașament și unele piese de armament de origine romană, dar despre care nu se știe exact cum au ajuns în aceste teritorii.

*

Perspective asupra sănătății și mobilității populațiilor din Dobrogea prin analiza tartrului dentar fosil din epoca bronzului până în evul mediu

Drd. Franceska-Cristina Știrbu, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”
Sterling Lee Wright, The Pennsylvania State University

ADN-ul fosil (aDNA) extras din tartrul dentar constituie o resursă fundamentală în reconstruirea biografiei individuale și a dinamicii populaționale în context arheologic. Analiza microbiomurilor tartrului dentar a fost asociată cu transformări semnificative în regimul alimentar, starea de sănătate, modelele de mobilitate și aspectele culturale. Această abordare oferă o perspectivă detaliată și multidisciplinară asupra vieții umane din trecut, contribuind la înțelegerea complexă a adaptării umane la diferite medii și a interacțiunii dintre factorii biologici, culturali și ambientali.

Referitor la regiunea sud-dunăreană și vest-pontică, o zonă coabitată de mai multe grupuri etnice și populaționale, a existat îndelungat un grad semnificativ de interconectare și influență reciprocă, în ciuda diferențelor aparente. Această conviețuire complexă generează provocări pentru cercetători în ceea ce privește delimitarea clară între populațiile autohtone și cele nomade sau cele influențate de procesele de elenizare/romanizare. Astfel, prin implementarea analizelor de tartru dentar, există potențialul de a completa lacunele din înțelegerea trecutului, conducând la o perspectivă mai comprehensivă asupra interacțiunilor culturale și schimburilor comerciale dintre diversele grupuri etnice sau comunități din regiune, precum și asupra modelelor de mobilitate și migrare ale populațiilor trecute.

